

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT

**Republica Moldova între Est și Vest. Vectori și Agenți
ai Schimbării de Atitudine Politică (1991 – 2016)**

Doctorand,

Popa Stoica-Cristinel

Conducător științific,

Prof. univ. dr. Lupașcu Silviu-Dan

Seria U3: Istorie Nr. 10

GALAȚI

2019

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

**Republica Moldova între Est și Vest. Vectori și Agenți ai Schimbării de Atitudine Politică
(1991 – 2016)**

Doctorand

Popa Stoica-Cristinel

Președinte

Prof univ.dr. Tuluș Arthur-Viorel

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific,

Prof univ.dr. Lupașcu Silviu-Dan

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referenți științifici

Prof univ.dr. Turliuc Cătălin

Academia Română – Filiala Iași, Institutul de Istorie A. D. Xenopol

Prof univ.dr. Musteață Sergiu

Universitatea „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

Prof univ.dr. Popa Anișoara

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Seria U3: Istorie Nr. 10

GALAȚI

2019

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINTE INGINERESTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
- Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
- Seria I 3: **Inginerie electrică**
- Seria I 4: **Inginerie industrială**
- Seria I 5: **Ingineria materialelor**
- Seria I 6: **Inginerie mecanică**
- Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
- Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
- Seria I 9: **Inginerie și management în agicultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINTE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
- Seria E 2: **Management**
- Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**

Domeniul fundamental ȘTIINTE UMANISTE ȘI ARTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
- Seria U 2: **Filologie- Română**
- Seria U 3: **Istorie**
- Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINTE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINTE BIOLOGICE ȘI BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**

Candidat: Popa Stoica Cristinel

Program: Doctorat Istorie

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Școala Doctorală de Științe Socio-Umane

Profesor Coordonator: Prof. Univ. Dr. Silviu Lupascu

Republica Moldova între Est și Vest. Vectori și Agenți ai Schimbării de Atitudine Politică

(1991 – 2016)

The Republic of Moldova between East and West. Vectors and Agents of Change that Determine Political Attitudes (1991 - 2016)

Rezumat in Limba Romana

Aceasta lucrare doctorala analizeaza in mod sistematic evolutia Republicii Moldova in primul sfert de secol de independenta dupa disolutia Uniunii Sovietice. Perioada 1991 – 2016 este explicata din prisma unei analize comprehensive a istoriei Besarabiei de la origini si pana in prezent, cu o atentie speciala acordata perioadei incepand cu prima anexare a Basarabiei de catre Imperiul Rus in 1812. Pornind de la evolutia istorica a regiunii Basarabia, lucrarea de fata se axeaza pe sase vectori si agenti de influentare a atitudinilor politice in Republica Moldova. Acestia sunt: identitatea etnica si nationala, limba oficiala, religie, lideri politici, geopolitica si mediul academic.

În anul 2016, Republica Moldova a sărbătorit un sfert de secol de independență față de Uniunea Sovietică. Această perioadă a fost marcată de schimbări succesive drastice atât în politica internă, cât și în direcția politicii externe. După o puternică politică pro-românească la începutul anilor 1990, manifestată în mod clar în Declarația de Independență și adoptarea unui

număr de simboluri ale statului, precum steagul și imnul național, identice cu cele ale României, Republica Moldova s-a redirectionat spre Moscova. Ratificarea protocolului prin care Moldova a devenit parte a Comunității Statelor Independente (CSI) în 1994 a semnalat faptul că țara va rămâne în sfera de influență a Rusiei, în ciuda poziției sale oficial neutre. În a doua jumătate a anilor '90, comuniștii au început să-și consolideze puterea în Republica Moldova și, în cele din urmă, au preluat controlul deplin asupra țării la un deceniu după independența de Uniunea Sovietică. În anul 2001, Republica Moldova a devenit prima fostă republică sovietică în care un partid comunist nereformat a obținut controlul parlamentului și al guvernului. Datorită corupției generalizate, stagnării economice, guvernării autoritare și presupuselor fraude electorale, poporul din Moldova s-a răzvrătit în cele din urmă împotriva conducerii comuniste în ceea ce urma să fie numită Revolta de la Chișinău din 2009 sau Revoluția Twitter. Procesul de contestare împotriva autorității comuniste din țară a evoluat treptat. Pornind de la un protest pașnic masiv pe străzile Chișinăului, acesta a evoluat în cele din urmă într-o mică revoluție, clădirile guvernamentale fiind atacate direct, iar Parlamentul și Președinția Moldovei au fost vandalizate și arse. În ceea ce privește sectoarele societății implicate în proteste, primele au fost tinerii și elita intelectuală, însă în curând s-au mobilizat și alte grupuri. Steagurile României și ale Uniunii Europene au fost arborate de către protestatari, simbolizând o afirmare a valorilor europene și democratice. Mulți moldoveni obișnuiți și membri ai elitelor au considerat că, după contestația istorică împotriva Uniunii Sovietice pe care Moldova o exprimase prin independența sa în 1991, revolta din 2009 a fost o a doua contestație împotriva influenței și dominației rusești în regiune.

Autoritatea comunistă nu a cruțat nici un efort pentru a pune capăt revoltei, deoarece a ordonat poliției și armatei să zdrobească protestele, ceea ce a dus la rănirea a sute de oameni și a unui număr semnificativ de decese. În cele din urmă însă au avut loc alegeri noi și datorită consolidării forțelor politice pro-occidentale din țară Moldova și-a schimbat din nou politica externă la un unghi de 180 de grade. Noul obiectiv național a devenit integrarea în Uniunea Europeană. În același timp, anumite grupuri sociale au cerut din nou o reunificare cu România. În ciuda succesului său politic oficial în ceea ce privește înlăturarea comuniștilor de la putere, Revolta de la Chișinău din 2009 a avut rezultate sociale și economice mixte. Unele reforme economice minore au fost făcute de guvernele moldovenești ulterioare, sub presiune venind din partea Uniunii Europene, cu toate acestea, scandaluri economice mari au afectat Moldova, cel mai important fiind dispariția a aproape un miliard de dolari din băncile moldovenești. Ca și

majoritatea revoltelor din Primăvara Arabă, Revolta de la Chișinău a adus inițial schimbări politice considerabile, înainte ca efectele ei pozitive să se diminueze și să fie parțial înlocuite de haos, insecuritate și instabilitate economică. Deși Partidul Comuniștilor nu a mai deținut niciodată o majoritate în Parlamentul Republicii Moldova în urma Revoltei, Coaliția Pro-Vestică pentru Integrare Europeană a fost foarte slabă și abia a format o majoritate în Parlament. Uneori, succesul său depindea de voturi pe care le-ar putea lua de la politicienii de stânga sau extremiști dezorientați care nu mai găseau un loc în Partidul Comunist învechit. Coaliția pro-occidentală nu a reușit să ancoreze în mod sigur țara pe o nouă traiectorie. Astfel, o concluzie preliminară cu privire la Revolta de la Chișinău din 2009 ar putea fi aceea că, similar cu mai multe revolte și revoluții care au avut loc în Europa de Est, Orientul Mijlociu și Africa de Nord în ultimele două decenii, a urmat o serie de "doi pași înainte, un pas înapoi". Evoluție semnificativă a fost urmată de involuție. Progresul a fost urmat de regres.

În virtutea afinității sale, mai întâi spre Vest, mai târziu către Est și apoi din nou spre Vest, politica externă a Moldovei a fost nestatornică și impredictibilă în primii 25 de ani de independență ai țării. În același timp, mulți experți și cetățeni obișnuiți din Moldova pun la îndoială însăși conceptul de independență. Republica Moldova s-a aflat sub ocupație sovietică, mai târziu a armatei ruse, care nu a părăsit niciodată teritoriul moldovenesc și a menținut o stare de instabilitate politică, în special în regiunea transnistreană. Acest lucru a împiedicat Chișinăul să își exercite pe deplin suveranitatea. Astfel, independența Republicii Moldova a existat doar la nivel teoretic. Republica Moldova, aproximativ echivalentă cu regiunea istorică a Basarabiei, poate fi văzută ca un teritoriu care a fost victima geopolitică a secolului XX. În ultimele etape ale celui de-Al Doilea Război Mondial și în timpul Războiului Rece, au existat mai multe țări care au fost redesenat, dar în special patru au fost împărțite în două părți considerabile: România, Germania, Coreea și Vietnam. Două dintre ele s-au reunificat până la această dată, și anume Vietnam și Germania, în timp ce celelalte două rămân divizate. Divizări similare ale altor țări, cum ar fi Austria, au fost evitate în ultimul moment. Înfrățirea situației geopolitice din Europa de Est de la invazia Ucrainei de către Federația Rusă în 2014 face ca stabilitatea și consolidarea politicii externe a Republicii Moldova și a Republicii Moldova ca stat să rămână incertă. Incapacitatea soluționării conflictului transnistrean face integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană, fie ca stat membru independent, fie prin reunificarea cu România urmând modelul german, practic imposibilă.

Transnistria a reprezentat de la începutul anilor 1990 nodul gordian al geopoliticii Republicii Moldova. În ciuda faptului că niciodată nu au avut control efectiv asupra teritoriului la est de Nistru după independența Republicii Moldova din 1991, majoritatea politicianilor moldoveni au refuzat până acum să recunoască Transnistria ca teritoriu independent, invocând metodele ilegale prin care armata rusă și-a menținut prezența acolo. Astfel, Republica Moldova poate, cel puțin oficial, să împiedice o înfrângere în fața Federației Ruse. Totuși, această situație nu poate fi considerată o victorie, deoarece condamnă întreaga țară la subdezvoltarea politică, socială și economică perpetuă. Republica Moldova este un stat mic, atât ca teritoriu cât și ca populației, are cel mai mic PIB pe cap de locuitor din întreaga Europă și nu dispune de resurse naturale semnificative. Fără a menține o orientare pro-occidentală în politica externă și o întărire a legăturilor cu Uniunea Europeană și România, Moldova nu va putea să se dezvolte în curând. Astfel, Transnistria trebuie fie reincorporată într-o Republica Moldova unitară, presupunând că armata rusă va pleca înainte, returnată prin mijloace pașnice Ucrainei, căreia i-a aparținut din punct de vedere istoric sau ar trebui să i se acorde independență. Cea mai proastă opțiune ar fi ca Republica Moldova să mențină status quo-ul actual, complet nesatisfăcător. Mai mult, politicienii de la Chișinău trebuie să fie atenți să nu cadă în capcana Moscovei prin încorporarea Transnistriei într-o Moldova federalizată, deoarece asta ar transforma întreaga Republică Moldova într-un stat marionetă al Federației Ruse. Menținerea Transnistriei ca monedă de schimb care să fie dată la schimb pentru recuperarea Basarabiei de Sud și de Nord de la Ucraina este, de asemenea, o strategie nerealistă și periculoasă în contextul actual, deoarece ar destabiliza și mai mult arhitectura de securitate est-europeană deja fragilă și ar antagoniza un stat învecinat implicat într-un conflict fierbinte cu Federația Rusă. Mai mult decât atât, este important de subliniat faptul că Federația Rusă așteaptă ca Chișinăul să plătească factura pentru gazele pe care le-a furnizat Transnistriei încă din anii 1990, care se ridică la aproximativ jumătate din PIB-ul Moldovei. Situația din Transnistria poate fi cel mai bine înțeleasă ca o gangrenă care poate și se va răspândi în cele din urmă în alte părți ale țării și eventual în regiune. Integrarea în Uniunea Europeană a Republicii Moldova cu Transnistria fiind un teritoriu de jure, dar nu de facto, este foarte puțin probabilă. În urma integrării în 2004 a Ciprului în Uniunea Europeană, s-a precizat clar că integrarea altor state cu granițe neclare sau cu probleme de suveranitate nu va fi permisă. Lista lungă de planuri sugerate pentru conflictul transnistrean (Planul Kozak, Planul Primakov, Planul Poroșenko, Planul 3D, Planul Kozak 2

etc.) au eșuat până acum. Având în vedere mărimea Transnistriei, dacă soluții practice sunt dorite sincer, conflictul transnistrean poate fi mult mai ușor rezolvat decât alte conflicte teritoriale care au afectat Europa de Sud și de Est de la sfârșitul Războiului Rece până acum. Rezolvarea situației transnistrene a fost totuși dificilă nu numai din cauza prezenței armatei rusești, ci și din cauza inconsecvenței politicii externe a Republicii Moldova. Conflictul transnistrean trebuie plasat într-o perspectivă mai largă de rezolvare a conflictelor, care urmărește să identifice exemple pozitive din întreaga lume. Două exemple relevante sunt schimburile teritoriale dintre India și Bangladesh sau cele dintre Belgia și Olanda, ambele implementate în 2015. Deși aceste două conflicte de frontieră recent rezolvate nu sunt identice cu conflictul transnistrean, fiecare a fost extrem de complex, a existat mult timp, iar rezolvarea lor a fost considerată un mare succes. În special, conflictul de frontieră dintre India și Bangladesh, cu contra-contra-enclave, a fost complicat și de lungă durată. Datorită acestui conflict, frontiera dintre India și Bangladesh a fost numită "cea mai nebună frontieră din lume" înainte de rezoluția din 2015. În același timp, trebuie subliniat faptul că modul în care urmează să se încheie conflictul transnistrean trebuie să fie o decizie suverană luată de cetățenii Republicii Moldova fie direct, fie indirect prin intermediul liderilor lor aleși. Țările terțe, instituțiile occidentale și mediul academic trebuie să informeze, să ofere consultanță și să ofere sprijin Chișinăului pentru a lua o decizie, însă o astfel de decizie trebuie să fie obținută în mod democratic și pusă în aplicare în mod voluntar.

Această teză de doctorat, care este scrisă în limba engleză pentru a fi accesibilă publicului larg, analizează evoluția Republicii Moldova în primul sfert de secol de independență. Se analizează atât politica internă, cât și cea externă, analizând în același timp agenții și vectorii care influențează atitudinile politice. Puține țări nu sunt astăzi afectate de evenimentele istorice și de deciziile din trecut. Pentru țări precum Republica Moldova, istoria este vie. Este un determinant direct și puternic al peisajului economic, social și politic de astăzi. Evenimentele care au avut loc în istoria acestui teritoriu în urmă cu 75, 100 sau chiar 200 de ani, sunt de multe ori mai importante pentru a determina atitudinea politică din țară în prezent decât ceea ce s-a întâmplat în ultimii 25 de ani. Ca atare, această teză de doctorat este structurată pe baza premisei că o analiză aprofundată a istoriei Basarabiei, în special ultimele două secole, nu este numai benefică, ci foarte importantă pentru o înțelegere aprofundată și imparțială a primului sfert de secol de independență al Republicii Moldova.

Pentru a vedea de ce Moldova s-a redirecționat înainte și înapoi între Est și Vest, vor fi analizate mai mulți vectori și agenți de schimbare care determină atitudini politice. Problema identității naționale este, din multe privințe, sursa cea mai mare de confuzie în politica internă și externă a Moldovei. Excluzând minoritățile naționale (ruși, ucraineni, găgăuzi, bulgari etc.), majoritatea populației din Republica Moldova suferă de o criză de identitate severă. Sunt români sau moldoveni? Sunt ei moldoveni, deci români? Sunt români și moldoveni, în același timp? Răspunsul la această întrebare, și de fapt însăși formularea acestei întrebări, a fost sursa dezbaterilor feroce în ultimele două decenii și jumătate. De fiecare dată când identitatea românească a populației majoritare a Republicii Moldova s-a evidențiat, țara a ales o traiectorie pro-occidentală. La celălalt capăt al spectrului, când acea identitate a fost suprimată sau nu s-a exprimat, a fost aleasă o traiectorie pro-estică (pro-rusă). Pentru majoritatea statelor moderne, de la crearea conceptului "raison d'état", interesul național a fost detașat de dezbaterile privind identitatea națională și / sau etnică. În Republica Moldova, totuși, această delimitare nu există.

Republica Moldova și-a întemeiat candidatura pentru independență exact pe argumentul că populația majoritară aparține poporului român și vorbește limba română. Ei au denunțat proiectul sovietic de a crea "omul sovietic", naționalitatea civică care a căutat să aducă toate naționalitățile etnice diferite în interiorul URSS împreună și să creeze o civilizație superioară. Planul de creare a poporului sovietic a eșuat chiar dacă a avut sprijinul puternicului stat sovietic, al Armatei Roșii și al instrumentului reprezentat de limba rusă. Prin urmare, nu este de mirare că proiectul de a crea o cetățenie civică în Basarabia a eșuat atunci când un stat mult mai slab a încercat să creeze acest lucru și când nu exista un limbaj comun impus tuturor etnicilor implicați. Astfel, efortul de a crea o cetățenie civică în Republica Moldova a fost condamnat să eșueze încă de la început. Nu avea nici o bază științifică, istorică, legală, practică sau de alt tip pe care să se coaguleze. Totuși, ideologia politică a moldovenismului nu trebuie interpretată și nu se pretinde a fi un proiect serios pentru crearea unei cetățenii civice a Republicii Moldova. Ea s-a bazat doar pe ideea falsă că identitatea regională, geografică, a romanilor din Republica Moldova era echivalentă cu o altă naționalitate.

O ramificație a dezbaterii asupra identității etnice este disputa asupra limbii oficiale a statului. Începând cu anul 1812, Imperiul Rus a încercat să susțină că limba vorbită în Basarabia era diferită de cea vorbită la Vest, pe cealaltă parte a râului Nistru. Acest lucru a fost făcut pentru

a construi legitimitatea ocupației rusești a teritoriului. Mai târziu, în 1924, prin înființarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești în Transnistria pe teritoriul Ucrainei sovietice, limba română cu alfabetul chirilic a fost folosită ca un instrument pentru în încercarea de știrbi legitimitatea unificării pașnice și democratice a Basarabiei cu România și pentru a o prezenta ca o ocupație. Mai mult, prin publicarea cărților de propagandă în limba română, bolșevicii au căutat să le distribuie cât mai mult posibil peste râul Nistru în România și să înceapă o revoluție comunistă acolo. Începând cu anul 1940 cu ocupația sovietică a Basarabiei, vechea propagandă a Rusiei cu privire la existența așa-numitei „limbi moldovenești” în regiune nu a fost doar reciclată, ci și extinsă la un alt nivel. În anii 1980 și la începutul anilor 1990, înainte și în timpul independenței Republicii Moldova față de URSS, limba română a fost un catalizator major, un pol de coeziune pentru populația majoritară din Basarabia, în baza caruia se cerea separarea de URSS. Mai mult decât atât, limba română a fost clar desemnată ca limbă oficială de stat în Declarația de Independență din 1991. De la mijlocul anilor 1990, așa-numita „limbă moldovenească”, de data aceasta în mod paradoxal scrisă cu alfabetul latin, a devenit din nou un instrument de influențare a atitudinilor politice. Federația Rusă insistă asupra faptului că limba moldovenească este un lucru real în încercarea de a menține Republica Moldova în sfera sa de influență. Pe plan intern, limba moldovenească inventată este folosită de unele partide politice din Republica Moldova, în special de Partidul Comuniștilor și de alte partide de stânga, pentru a obține voturile necesare pentru a controla politica internă a țării. Limba oficială și dezbateră continuă care o înconjoară influențează direct sau indirect atât de multe aspecte ale politicii, ale societății și ale economiei din Republica Moldova. Există de fapt puține sectoare care nu sunt afectate de aceasta. În același timp, este foarte greu să se dea un răspuns definitiv dacă dezbateră asupra identității etnice și naționale este mai importantă decât cea legată de identitatea lingvistică. În cea mai mare parte, cele doua merg mână în mână. Ele sunt făcute să se sprijine reciproc.

Deși Declarația de Independență din 1991 a menționat în mod clar că limba oficială a Republicii Moldova este limba română, politica ulterioară a complicat lucrurile. Constituția din 1994 menționează că limba oficială este limba moldovenească cu alfabetul latin. Publicarea unui dicționar moldo-român de către Vasile Stați a susținut ideea moldovenismului, un termen menit să descrie existența Moldovei ca limbă separată față de limba română. În timp ce marea majoritate a cadrelor universitare occidentale și internaționale consideră limba moldovenească ca

fiind o creație pur artificială a Uniunii Sovietice, în Republica Moldova falsa dezbatere este alimentată în mod constant. Asemănător cu problematica identității naționale, dezbaterea asupra așa-numitei limbi moldovenești este, de asemenea, plină de viață și aprigă. Sunt limba moldovenească și limba română aceeași limbă? Este limba română singura limba, în timp ce moldovenească nici măcar nu există, așa cum "limba americană" nu există? Este limba moldovenească un dialect al limbii române? Decizia din 2013 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, care a declarat că limba română este limba de stat, nu a încheiat complet controversa așa cum mulți au sperat. La fel ca și Teoria Pământului Plat, susținătorii moldovenismului continuă să-și reitereze propaganda cu privire la existența limbii moldovenești, în pofida oricăror dovezi științifice care arată altceva. De-a lungul ultimelor secole, cercetători renumiți din Principatul Moldovei, Basaraba, România, Statele Unite ale Americii, Regatul Unit, Germania, Italia și chiar Rusia, toți fiind menționați în această carte, au demonstrat în mod repetat ca teoriile moldovenismului sunt o pseudo-știință. Chiar și așa, acest lucru nu pare să influențeze pe cei mai aprigi susținători ai moldovenismului. În mod similar, ei continuă să ignore orice hotărâre judecătorească cu privire la această problemă și să se situeze în afara legii. Cu toate acestea, după decizia din 2013 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, se așteaptă ca ideile toxice și pseudo-științifice ale moldovenismului să nu mai afecteze debaterile academice și politice la același nivel ca până acum. Decizia din 2013 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, care a hotărât că limba română este limba oficială de stat, a continuat și va continua, fără îndoială, să aducă beneficii și să contribuie la depolitizarea problemei limbii în Republica Moldova. Faptul că Declarația de Independență din 1991 a fost declarată de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova ca fiind superioară, ca prevalând, oricăror constituții și legi este un alt punct de cotitură istoric, cu beneficii legale și practice de lungă durată. Legile pot fi schimbate rapid. Constituțiile sunt mai greu de schimbat, dar pot fi schimbate. Declarațiile de independență, totuși, nu pot fi niciodată schimbate. Ele rămân pentru totdeauna înscrise în istoria statelor și națiunilor. Astfel, viitoarele guverne moldovenești vor fi mai puțin capabile să folosească limba ca vector pentru a influența atitudinile politice în viitor, cel puțin în comparație cu situația de până acum.

Mediul academic este un alt vector care determină atitudinile politice din Moldova și politica externă a țării. În diferite momente, istoricii din Republica Moldova și oamenii de știință politice s-au concentrat pe diferite perioade istorice. În anii imediat înainte și după independența

față de URSS, mediul academic din Moldova s-a concentrat asupra perioadelor când Basarabia, aproape echivalentă Republicii Moldova de astăzi, fusese parte a României, cum ar fi Perioada Interbelică. În plus, cercetările s-au concentrat asupra unificării pașnice și democratice din 1918 a Basarabiei cu România. Aceasta a fost menită să susțină ideea că Basarabia este un teritoriu românesc ocupat ilegal de Uniunea Sovietică în anii 1940. Astfel, independența Republicii Moldova față de Uniunea Sovietică, obținută în 1991, a fost un act justificat. Cu sprijinul exprimat al comunității academice a Republicii Moldova, Declarația de Independență din 1991 a remarcat faptul că ocupația din 1812 a Basarabiei de către Imperiul Rus și ocupația din 1940 a Basarabiei de către Uniunea Sovietică au fost acte ilegale comise împotriva voinței populației locale. Exemple precum "Scrisoarea celor 66", Mișcarea de Eliberare Națională, adoptarea simbolurilor naționale și culturale românești, restabilirea limbii române ca limbă de stat și declarația emisă de Uniunea Scriitorilor Republicii Moldova în urma gafei făcute de către ambasaduror american în 2016, dovedește că sectorul academic din Republica Moldova a putut și a intervenit uneori în dezbateri publice importante sau în evenimente istorice importante pentru ca adevărul științific să nu fie doar protejat, ci și să predominie mai presus de toate. Acest lucru a permis alegătorului moldovean să ia uneori o decizie politică informată.

Mai târziu însă, începând cu anii 2000, părți ale comunității academice din Moldova au acordat din ce în ce mai multă atenție perioadelor istorice în care Basarabia nu făcuse parte din România. Mai mult decât atât, au fost analizate îndeaproape actele controversate sau uneori chiar blamabile ale guvernului României, cum ar fi renunțarea la Basarabia fără luptă în 1940 și Holocaustul românesc în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Analiza acestor perioade istorice a avut ca scop să sublinieze caracterul distinctiv al teritoriului dintre râurile Prut și Nistru, în încercarea de a submina identitatea românească a regiunii. Nu este nevoie să menționăm că această schimbare s-a făcut nu numai în timpul, ci mai degrabă ca o consecință directă, a perioadei la putere al Partidului Comuniștilor. Acesta este momentul în care a fost publicat și dicționarul moldo-român, care a provocat revoltă oamenii de știință consacrați și respectați de pe ambele părți ale Prutului, dar a fost respins și de cercetătorii de științe sociale din Occident. Astfel, mediul academic a devenit o victimă a politicii în această perioadă și a avut o capacitate limitată de a influența atitudinile politice bazate pe adevărul științific.

Dar lista de vectori care influențează atitudinile politice în Republica Moldova nu se oprește aici. Chiar și lucrurile sfinte au fost incluse în dezbaterile politice asupra identității. Nimic nu este prea sacru în Republica Moldova pentru a scăpa de politică. În prezent, în țară există două biserici ortodoxe creștine paralele, ambele încercând să domine. Mitropolia Moldovei, instituție înființată în 1991 în ultimul an de dominație sovietică din Basarabia, face parte din Biserica Ortodoxă Rusă. Ca atare, este sub controlul canonic al Patriarhului Kirill de la Moscova, un asociat deschis și colaborator al lui Vladimir Putin. În același timp, Mitropolia Basarabiei face parte din Biserica Ortodoxă Română și este instituția religioasă care a precedat invazia sovietică, fiind fondată în 1925. Aceste două instituții, Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei funcționează în paralel și sunt în competiție pentru controlul inimilor și minților cetățenilor Republicii Moldova. Mai mult, unii clerici de la Mitropolia Moldovei influențează direct atitudinile politice ale cetățenilor moldoveni prin promovarea deschisă a unor politicieni sau partide politice. Astfel, Biserica este un alt vector de schimbare a atitudinilor politice care demonstrează identitatea duală a Republicii Moldova și influențează politica sa internă și externă.

Religia și instituțiile religioase sunt unii dintre cei mai importanți vectori pentru influențarea atitudinilor politice în Republica Moldova. Câștigând inimile și mințile prin folosirea religiei, diferiți lideri politici au reușit sau cel puțin au încercat să legitimizeze ocupațiile și, mai recent, au câștigat voturi în competițiile electorale. Atragerea credincioșilor la o Biserică sau alta de multe ori nu este făcută pentru un scop superior sau divin, ci pentru atingerea obiectivelor foarte pragmatice și tangibile. În timpul ocupațiilor rusești și sovietice din Basarabia, religia a fost uneori ținta eradicării, iar alte ori a fost un instrument pe care ocupantul l-a folosit pentru a influența atitudinile politice ale populației locale. Inițial, religia ortodoxă creștină comună a fost folosită de către Imperiul Rus ca o justificare pentru extinderea influenței sale în Europa de Est. Imperiul Rus a încercat să se prezinte drept campion al creștinismului și eliberator, protejând Principatele Române, creștine, de Imperiul Otoman musulman. Mai mult, profitând de faptul că Biserica Ortodoxă Rusă era cea mai mare biserică ortodoxă creștină din lume, Imperiul Rus a folosit religia pentru a obține obediență de la nobilii conducători români.

Odată cu anexarea Basarabiei, autoritățile ruse au subliniat în schimb diferențele dintre cele două Biserici Ortodoxe și au cerut ca ritualul rus să fie pus în aplicare în Basarabia în

detrimentul ritului românesc. Prin schimbarea identității religioase a populației s-au schimbat și alte aspecte ale identității, în special limba, deoarece slujbele și alte ritualuri trebuiau ținute doar în limba rusă. În cele din urmă, presupusa fraternitate creștină s-a dovedit a fi o himeră, deoarece guvernarea creștină a Rusiei asupra Basarabiei a fost în cele din urmă mult mai violentă, mai intruzivă și mai transformatoare într-un mod negativ decât fostul regim musulman sub suveranitatea Imperiului Otoman .

Perioada Interbelică a fost un moment de întoarcere la un regim normal și liberal pentru viața religioasă locală din Basarabia, totuși ocupația sovietică ulterioară a fost o continuare a tacticii violente anterioare folosită de către regimul țarist. În prima etapă, ocupația sovietică a Basarabiei a încercat să elimine complet religia din viețile oamenilor. Mai târziu, totuși, o structură bisericească mult diminuată a fost permisă să rămână atât timp cât furniza autorităților informații importante și răspândeau propaganda sovietică. Astfel, în loc să elimine religia, sovieticii au ales să o folosească în schimb pentru a-și îndeplini obiectivele politice, la fel ca și fostele autorități țariste.

În urma independenței Republicii Moldova, această metodă de infiltrare a Bisericii și de utilizare a acesteia în scopuri politice a rămas în vigoare. Faptul că preoți ai Mitropoliei Moldovei intervin public în viața socială și politică a Basarabiei pentru a susține în mod constant politicienii pro-ruși, anti-români și anti-europeni este cea mai clară și palpabilă dovadă că religia este un instrument important în ochii celor care încearcă să influențeze atitudinile politice ale populației din Republica Moldova.

Verdictul favorabil din 2001, emis de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care susține drepturile Bisericii Ortodoxe Române din Republica Moldova, a reprezentat o piatră de hotar majoră și o mișcare care a reușit parțial și poate continua să depolitizeze problema religiei în Republica Moldova. Aici putem trasa o paralelă cu decizia din 2013 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, care a restaurat pe deplin limba română și a declarat că Declarația de Independență din 1991 prevalează în raport cu toate legile și constituțiile moldovenești. Astfel, modul în care problemele de identitate națională, lingvistică și religioasă pot fi soluționate în Republica Moldova este calea legală. După clarificarea pe deplin a problemelor sensibile, cetățenii moldoveni vor fi mai puțin influențați de vectori și agenți ilegali sau imorali care încearcă să manipuleze în mod politic populația.

Politicienii din Moldova sunt agenții de schimbare care profită și în același timp adoptă o politică bazată pe diviziunile politice existente în țară. Pe de o parte, ei exploatează criza de identitate a populației pentru beneficiul electoral. Pe de altă parte, o agravează. Această disertație doctorală include studii de caz ale unora dintre cei mai importanți politicieni moldoveni în trimestrul de secol de la proclamarea independenței. De la pro-românii de la începutul anilor 1990, până la comuniștii pro-ruși, spre pro-europenii începând cu 2009, politicienii moldoveni sunt un grup divers și colorat, dar mulți par să aibă anumite trăsături comune.

Documentele de arhivă analizate pentru prima dată în această carte completează unele dintre lacunele pe care literatura de specialitate le avea. Ceea ce vedem din aceste documente scrise este că problemele de identitate etnică și lingvistică au fost discutate temeinic și că opiniile s-au schimbat în timp. Ceea ce demonstrează că poziția pe care partidele politice o au asupra identității lingvistice și etnice nu este deloc imuabilă. Treptat, partidele au devenit mai deschise spre recunoașterea adevărului științific referitor la identitatea românească a populației dintre râurile Prut și Nistru în majoritatea ei. În același timp însă, analiza documentelor de arhivă demonstrează, de asemenea, că criza identității este o problemă mult mai profundă în Republica Moldova decât s-a crezut inițial. Majoritatea literaturii științifice pe această temă și marea majoritate a politicienilor și cadrelor universitare intervievate pentru această carte au considerat criza identității și a limbii ca fiind o problemă superficială, ceva ce populiștii pur și simplu folosesc pentru a obține voturi. În schimb, rădăcinile acestei probleme sunt mult mai profunde. Liderii partidelor, cel puțin cei de la partidele care aveau documente la arhive, păreau cu adevărat preocupați de problemele identității etnice și lingvistice din Republica Moldova. Ei nu propuneau ca limba sau etnia majorității populației țării să fie numită într-un fel sau altul doar pentru a obține voturi. În schimb, numirea limbii și a etnicității părea a fi mai mult o chestiune de principiu și de identificare și sentiment personal. Cu alte cuvinte, liderii politici au fost ei înșiși victime ale crizei identității, mai degrabă decât promotorii sau beneficiarii săi. Criza de identitate prin care a trecut Republica Moldova în primul trimestru de independență a fost cronică și a afectat toate sectoarele și nivelurile vieții sociale, civice, publice și politice.

O analiză a politicii externe și interne a Republicii Moldova trebuia să conțină cercetări privind geopolitica locală. Aceasta include nu numai referințele la teritoriile separatiste sau autonome din Moldova, cum ar fi Transnistria și Găgăuzia, dar și la statele cu care Republica

Moldova interacționează cel mai mult. În această categorie apar vecini apropiați cum ar fi Ucraina și România, actori regionali precum Germania și Rusia, dar și actori globali precum Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană. Geopolitica este un vector important de schimbare care influențează chiar și statele puternice. Pentru țările mici, cum ar fi Republica Moldova, geopolitica poate acționa ca un tsunami care spală totul în calea sa, deoarece statele mai mici sunt mai puțin capabile să se opună influenței străine sau amestecurilor în afacerile lor interne.

În ceea ce privește mijloacele prin care geopolitica influențează atitudinile politice, cazul moldovenesc este unul dintre cele mai relevante, deoarece cetățenii Republicii Moldova sunt de multe ori forțați să se angajeze în ceea ce se numește "vot geopolitic". Ceea ce înseamnă ca cetățenii moldoveni sunt obligați să ia o poziție asupra afacerilor externe în primul rând, lăsându-se pe locul doi preocuparea cu privire la politica internă. Un vot pentru stânga sau stânga extremă în Republica Moldova este fără îndoială un vot în favoarea Rusiei. La celălalt capăt al spectrului, votul pentru dreapta este un vot pro-românesc și / sau pro-european. Așa cum se explică în teză, este practic imposibilă detașarea taberei pro-românești de tabăra pro-europeană, cele două merg mână în mână și se suprapun semnificativ. Mai mult, un atac împotriva uneia este și un atac împotriva celeilalte.

Străinii au încercat de mult timp să influențeze atitudinile politice și politica internă și externă a statului Republica Moldova. Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană și Occidentul, în general, au încercat să impună reforme în Republica Moldova, de la reformele anticorupție la reformele privind statul de drept. România s-a axat în principal pe de-rusificare și reafirmarea identității românești a Basarabiei. O posibilă unificare a Republicii Moldova cu România, urmând modelul german, este întotdeauna o opțiune. La celălalt capăt al spectrului, Federația Rusă a căutat să mențină Republica Moldova în sfera sa de influență cu orice preț. Trebuie constatat un contrast între diferitele abordări utilizate în geopolitică de diferiții actori externi care influențează politica moldovenească. România încearcă să susțină clasa intelectuală pro-românească oferind tinerilor moldoveni burse și alte oportunități educaționale, pe lângă realizarea unor investiții importante în infrastructura și serviciile utilizate de populația din Basarabia. În mod similar, Statele Unite și Uniunea Europeană văd intervenția lor ca un parteneriat cu Republica Moldova și se limitează la acțiuni care sunt reciproc consimțite, cum ar

fi donațiile financiare, dar și semnarea tratatelor economice și militare. Uniunea Europeană promovează creșterea economiei Moldovei oferind Republicii Moldova oportunitatea de comerț liber în cadrul celei mai mari piețe din întreaga lume. Statele Unite ale Americii întăresc armata Moldovei prin furnizarea de echipament militar și antrenarea trupelor sale.

La celălalt capăt al spectrului, Rusia forțează Moldova să facă ceea ce dorește prin plasarea embargourilor discriminatorii asupra produselor moldovenești în cadrul Comunității Statelor Independente. În plus, Rusia își menține influența politică în Republica Moldova printr-o ocupație militară directă și ilegală. De asemenea, Mitropolia Moldovei, o componentă a Bisericii Ortodoxe Ruse, este un alt instrument folosit de Moscova pentru a influența alegerile moldovenești, sprijinind în mod deschis candidații politici pro-ruși. În plus, cele două teritorii separatiste ale Transnistriei și Găgăuziei sunt folosite ca puncte de presiune de către Moscova pentru a influența politica Moldovei ori de câte ori Chișinăul pare să se deplaseze spre Vest sau refuză să joace cum dorește Moscova. Cele două metode de influență nu pot fi mai diferite. Este important de menționat că, deși metodele folosite de România și de Vest sunt în conformitate cu standardele acceptate în relațiile internaționale pentru secolul 21 și în domeniul dreptului intern, acțiunile Rusiei sunt imperialiste, depășite și în mod flagrant încalcă dreptul internațional. În ansamblu, putem vedea o distincție clară între utilizarea *soft power*, așa cum este exercitată de UE, Statele Unite și România, și *hard power* utilizată de Rusia. Indiferent de metodele utilizate, ambele părți caută și obțin o schimbare în atitudinile politice ale populației locale. Cu toate acestea, în timp ce Occidentul și România încearcă să convingă cetățenii Republicii Moldova că parteneriatul cu UE și NATO este o relație reciproc avantajoasă, Federația Rusă pare să nu vrea decât să-și protejeze interesele în timp ce nu există beneficii clare pentru Republica Moldova pentru menținerea ei în sfera de influență rusă.

Pentru a realiza această disertație doctorală, autorul, care avea deja o experiență vastă în cercetarea pe teme legate de Europa de Est, a efectuat lucrări intensive pe teren și o analiză aprofundată a surselor variate. S-au analizat sursele românești și moldovenești, precum și cele internaționale. Acestea includ lucrări academice cu privire la subiectele abordate aici, mass-media din țările relevante, surse oficiale precum legislația, constituțiile și referendumurile, surse statistice, cum ar fi recensămintele, sondajele, datele economice și, nu în ultimul rând, jurnalele

personale și memoriile unor personalități publice implicate direct în anumite evenimente istorice. În total au fost analizate peste 500 de surse secundare.

Un alt instrument metodologic important pe care cercetătorul l-a folosit a fost istoria orală, adică interviuri personale. Persoanele intervievate au fost diverse și au inclus o listă considerabilă de membri ai Parlamentului, semnatori ai Declarației de Independență din 1991, lideri ai mișcării de eliberare națională, miniștri guvernamentali, un prim-ministru, primii doi președinți ai Republicii Moldova, lideri ai grupurilor de minorități etnice, activiști din sectorul ONG și un număr de cadre universitare. Politicienii intervievați sunt de la partide cu orientări diverse, de la Partidul Național Liberal pe dreapta la Partidul Comuniștilor din extrema stângă, inclusiv și multe alte partide mai centriste. Cu alte cuvinte, cercetătorul a încercat cât de mult posibil să obțină opinii diverse. Pentru capitolul despre religie, cercetătorul a intervievat pe episcopul patriarhal Varlaam Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod și al Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române. Partenerii de la Mitropolia Moldovei nu au acceptat să fie intervievați.

Desigur, nici o lucrare academică în istorie nu este completă fără o cercetare în arhive. Din păcate, Arhivele Naționale ale Republicii Moldova pentru perioada 1991-2016 sunt incomplete. După cum a afirmat directorul arhivei, majoritatea partidelor politice din Republica Moldova nu au fost dispuse să-și predea arhivele statului. Cei mai mulți au refuzat sau au distrus arhivele. Acest lucru este valabil în special pentru partidele politice care au fost la putere. Situații similare există și în alte țări, România fiind una dintre ele. Cu toate acestea, autorul a efectuat o cercetare cuprinzătoare a tuturor fondurilor de arhivă disponibile și a reușit să identifice arhivele a trei partide parlamentare și a trei partide neparlamentare active în primii 25 de ani de independență a Republicii Moldova. Dintre acestea, două partide fuseseră, de asemenea, la putere pentru anumite perioade de timp.

Autorul a cercetat șase fonduri de arhivă complete, reprezentând peste 80 de dosare și peste 2 000 de pagini, dintre care câteva sute au fost fotografiate și peste 200 au fost incluse ca anexe în această carte. Trebuie menționat că autorul a fost primul cercetător, fie din Republica Moldova, fie din străinătate, care a avut acces la arhivele partidelor politice din Republica Moldova pentru perioada 1991-2016. Mai mult, deși documentele văzute reprezintă arhivele a 6 partide politice, în documente se menționează mai mult de 20 de partide politice într-o formă sau

alta. Astfel, în această teză de doctorat au fost analizate informații privind aproximativ jumătate dintre toate partidele politice înregistrate în Republica Moldova în perioada studiată. În 1993 erau înregistrate 26 de partide politice. În 2001, erau înregistrate 31 de partide, în timp ce în 2017 în Republica Moldova erau înregistrate 44 de partide politice. Autorul a reușit să extragă informații valoroase și să ajungă la unele concluzii privind mediul politic al Republicii Moldova pe parcursul perioadei analizate, preocupările și interesele partidelor politice și mijloacele lor de funcționare. În plus, în această carte sunt descrise detaliat metodele folosite de partidele politice pentru a schimba sau a valorifica din perspectivă electorală atitudinile politice ale alegătorilor.

Referindu-se la un proiect de cercetare anterior, cercetarea arhivistică a inclus, de asemenea, o analiză a documentelor găsite în Comitetul Central al Partidului Comunist - Secțiunea Afaceri Externe din Arhivele Naționale ale României pe tema relațiilor România – Moldova Sovietică. Au fost găsite și incluse în această teză de doctorat câteva informații relevante pe această temă pentru perioada de la sfârșitul anilor 1970 și începutul anilor 1980. De asemenea, în România, la Ministerul Afacerilor Externe, cercetătorul a analizat peste 5000 de pagini de documente istorice cu privire la problemele care se ocupau de Imperiul Rus și Uniunea Sovietică pentru perioada cuprinsă între 1834 și 1944. Pentru unele dintre fondurile de arhivă, autorul a fost primul cercetător care le-a văzut. Acestea reprezintă toate documentele de pe acest subiect declasificate până în prezent la Ministerul Afacerilor Externe al României. Este important de menționat ca arhivele găsite în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al României cuprind nu numai documente românești, ci și sute de originale, copii și / sau traduceri de documente din limbile rusă, franceză, engleză, germană, italiană, poloneză, greacă, cehă, spaniolă, suedeză, daneză și alte limbi. Toate aceste documente de arhivă găsite la Ministerul Afacerilor Externe din România au fost menționate cu sursele lor și, prin urmare, faptele și evenimentele menționate în această carte pot fi confirmate în mod independent de către cercetători străini care caută prin arhivele țărilor respective. Astfel, sunt oferite puncte de vedere diferite, nu numai poziția României sau perspectiva României asupra anumitor aspecte. În special, rapoartele politice și economice cuprinzătoare făcute de autoritățile locale și naționale din Imperiul Rus în a doua jumătate a secolului XIX și primele decenii ale secolului XX în ceea ce privește Basarabia sunt extrem de importante. Acestea aduc la iveală diferite aspecte ale dominației rusești în regiune. În mod similar, pentru Perioada Interbelică, arhivele captează poziția unui număr mare de țări, al politicienilor și diplomaților europeni proeminenți ai zilei și a

presei internaționale contemporane, în ceea ce privește legitimitatea guvernării românești în Basarabia și evoluția regiunii în această perioadă.

În ansamblu, multitudinea de documente istorice din cele trei arhive, una din Republica Moldova și două din România, care au fost analizate de către cercetător, au completat, probabil, literatura de specialitate, mai ales cea din limba engleză, cu privire la tema Basarabiei și Republicii Moldova. Numai documentele din Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova au fost incluse ca anexe la această teză de doctorat atât din motive practice cu privire la spațiul disponibil, cât și datorită faptului că aceste documente vor fi publicate pentru prima dată, în timp ce o parte din documentele celorlalte două arhive au fost analizate și / sau publicate în trecut. Cu toate acestea, unele dintre documentele mai puțin studiate din ultimele două arhive au fost publicate și analizate în diverse articole academice independente de către autor în timpul și după scrierea tezei, dar articolele academice nu se suprapun cu textul acestei teze.

Ca ultim cuvânt referitor la metodologie, trebuie subliniat faptul că această cercetare nu intenționează să fie una pur istorică, ci mai degrabă una menită să atingă diverse științe sociale. Ca atare, conține mai multe metodologii și puncte de vedere, cele mai importante fiind o abordare istorică și o abordare a științelor politice, dar include și noțiuni referitoare la sociologie, lingvistică, economie și alte domenii. Multidisciplinaritatea nu mai este văzută ca o amenințare, ci mai degrabă ca un avantaj, chiar și în mediul academic din Europa de Est. Chiar și așa, o cercetare istorică aprofundată este considerată fundamentală pentru a ajunge la o înțelegere avansată a Republicii Moldova de astăzi. O analiză superficială sau insuficientă a istoriei este unul dintre motivele principale pentru care Republica Moldova este înțeleasă greșit de cercetători, politicieni și oameni obișnuiți astăzi. Datorită acestui fapt, abordarea istorică a primit mai multă atenție în special în primele capitole ale cărții.

Per total, autorul a folosit o metodologie cuprinzătoare de cercetare. Cercetarea primară sub forma unei analize originale a arhivelor și a interviurilor în persoană a fost completată cu cercetări secundare în încercarea de a oferi cea mai înaltă calitate a cercetării. În total, surse primare și secundare din mai mult de 10 limbi au fost analizate și incluse în această carte. Autorul este fluent în limbile română, spaniolă și engleză, în timp ce pentru alte limbi, atunci când am fost necesar, a fost folosit ajutor specializat. În concluzie, această teză de doctorat urmărește să ofere o contribuție unică istoriografiei universale și în același timp să treacă în

revistă multe surse mai vechi care au fost în mod repetat utilizate în istoriografia româno-moldovenească, dar care până acum nu au fost puse la dispoziția comunității științifice internaționale din cauza barierei lingvistice.

Cuprinsul Tezei de Doctorat

Introducere Generala	5
SECTIUNEA I: Scurta Descriere a Evolutiei Republicii Moldova.....	23
Capitolul I: 1. Contextul Istoric al Moldovei.....	23
Capitolul I. 2. Guverne dupa Independenta.....	45
Capitolul I. 3. Demografie.....	69
Capitolul I. 4. Economia.....	78
SECTIUNEA II: Identitate Nationala si Etnica.....	92
Capitolul II: 1. Introducere: Formarea Poporului Roman.....	92
Capitolul II: 2. Basarabia sub prima Ocupatie Ruseasca.....	106
Capitolul II: 3. Unirea Basarabiei cu Romania.....	143
Capitolul II: 4. Decizia Romaniei in 1940.....	173
Capitolul II: 5. Basarabia sub a Doua Ocupatie Ruseasca.....	404
Capitolul II: 6. Republica Moldova ca Stat Independent.....	427
Capitolul II: 7. Concluzie	459
SECTIUNEA III: Limba Oficiala	463
Capitolul III: 1. Introducere: Formarea Limbii Romane.....	463
Capitolul III: 2. Limba Romana in Basarabia Ruseasca.....	471
Capitolul III: 3. Politica Lingvistica in Romania Interbelica.....	481
Capitolul III: 4. Politica Lingvistica in Uniunea Sovietica	490
Capitolul III: 5. Limba Romana in Republica Moldova	495
Capitolul III: 6. Concluzie.....	537

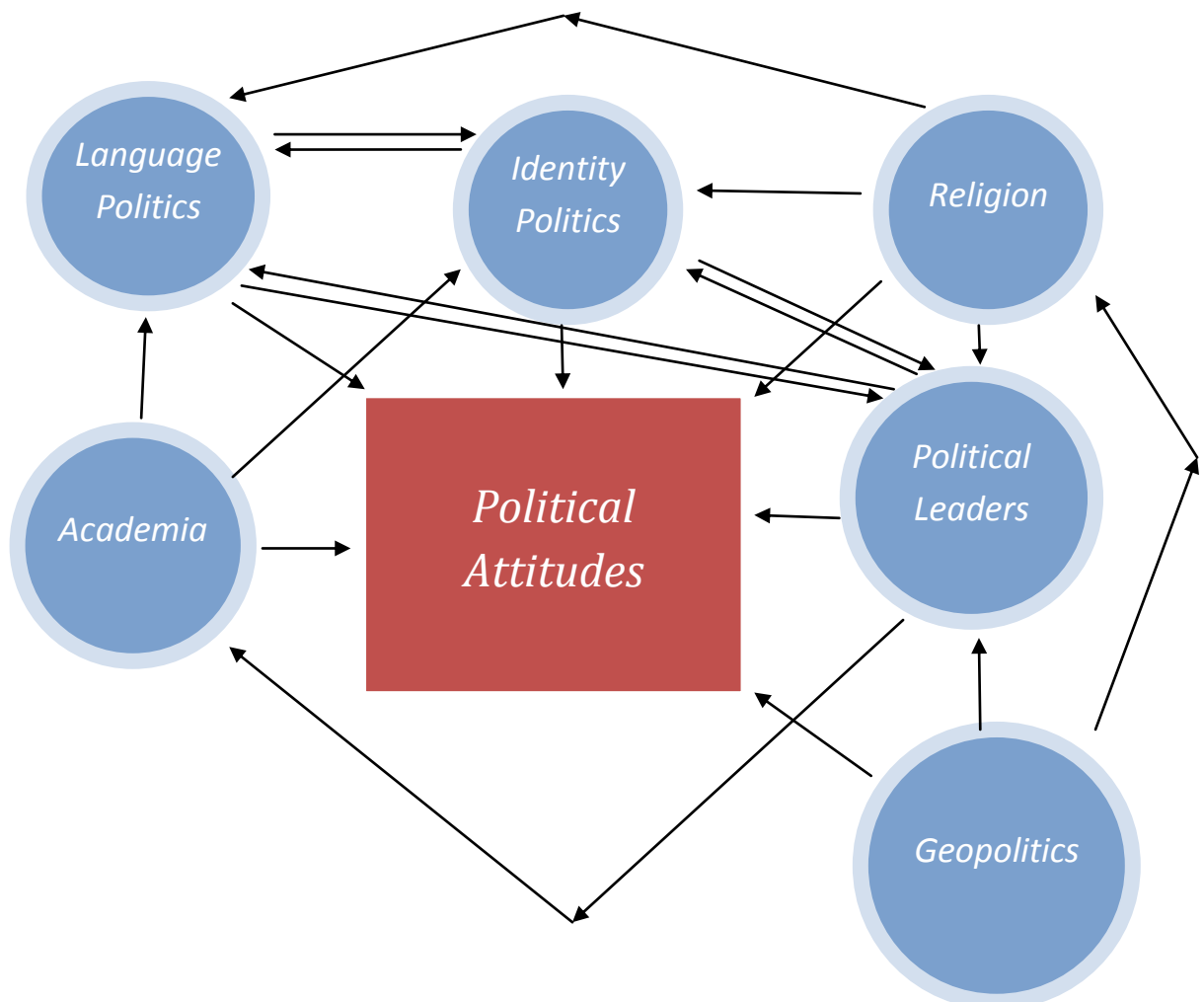
SECTIUNEA IV: Religie.....	540
Capitolul IV: 1. Introducere: Crestinatatea Ortodoxa in Basarabia inainte de 1812.....	540
Capitolul IV: 2. Suprimare Religioasa sub Guvernarea Ruseasca.....	546
Capitolul IV: 3. Reintegrarea Religioasa a Basarabiei in Biserica Ortodoxa Romana.....	567
Capitolul IV: 4. Politica Religioasa in Uniunea Sovietica.....	592
Capitolul IV: 5. Mitropolia Basarabiei versus Mitropolia Moldovei.....	626
Capitolul IV: 6. Concluzie.....	659
SECTIUNEA V: Lideri Politici	661
Capitolul V: 1. Introducere.....	661
Capitolul V: 2. Personalitati Politice Istorice din Basarabia.....	664
Capitolul V: 3. Lideri Politici Post Independenta.....	682
Capitolul V: 4. Partidele Politice ca Vectori de Schimbare a Atitudinilor Politice	697
Capitolul V: 5. Concluzie.....	737
SECTIUNEA VI: Geopolitica.....	740
Capitolul VI: 1. Introducere: Locul Republicii Moldova in Lume.....	740
Capitolul VI: 2. Teritorii Separatiste.....	761
Capitolul VI: 3. Marile Puteri si Vecini Importanti.....	779
Capitolul VI: 4. Concluzie.....	854
SECTIUNEA VII: Mediul Academic.....	857
Capitolul VII: 1. Introducere: Mediul Academic ca Vector de Independenta.....	857
Capitolul VII: 2. Mediul Academic ca Victima a Politicii.....	865
Capitolul VII: 3. Adevarul Stiintific Prevaleaza.....	872
Capitolul VII: 4. Concluzie.....	880
Concluzie Generala.....	881
Index.....	887

Glosar.....889

Bibliografie.....890

Anexe cu Documente de Arhiva.....939

Anexa 123, Diagrama care arată relația complexă dintre vectori și agenți care influențează atitudinile politice în Republica Moldova

Cuvinte Cheie: Moldova, Basarabia, Romania, Rusia, unire